

JORDI PLAY

Memorial de l'avi

Joan Garí

En totes les famílies hi ha un secret o, si ho preferiu, un sobreentès decisiu. En la meua aquesta informació oculta, que planava pels silencis arraconats de la casa familiar, va ser la presó de l'avi. Durant anys i panys, tot al llarg de la meua infància i el principi de l'adolescència, mon pare solia concloure els seus estats de mal humor sobrevingut amb una admonició una mica críptica, que anava acompanyada pel dit índex de la mà dreta ferotgement erigit. "Un dia sabràs el que va passar. Quan tindràs edat, et contaré una cosa terrible." Aquella enigmàtica advertència, vagament amenaçadora, va acompanyar ritualment el meu trànsit al coneixement, fins que un dia es va produir la tan ansiada revelació. "El que va passar" va ser la reclusió de l'avi –el pare de mon pare– després de la Guerra Civil. Batiste Garí, en efecte, havia estat condemnat a mort l'any 1939 pel delictes suprem d'haver presidit la secció local d'un sindicat durant la guerra. La pena li fou commutada per cadena perpètua: va complir set anys al penal de Sant Miquel dels Reis, als afores de València.

Un home que se'n va

VICENÇ VILLATORO

Editorial Proa
Barcelona, 2014
667 pàgines

Aquell infame empresonament va presidir la crua infància de mon pare. En tornar a casa, l'avi va cremar tots els papers que testimoniaven el seu pas per Sant Miquel i altres llocs de reclusió, en una escena novel·lesca –al davant de la llar, mentre a fora ha caigut una nevada històrica i insòlita a Borriana–, la intensitat dramàtica de la qual ha passat de la memòria de mon pare a la meua sense perdre ni un àpex.

En *Un home que se'n va* també hi ha un individu que estripa els papers al·lusius a la seua reclusió al davant del seu nét. L'individu en qüestió és Vicente Villatoro Porcel i el seu nét l'escriptor Vicenç Villatoro. En arribar als 50 anys, l'escriptor sent la necessitat d'abordar la història del seu avi, un home nascut al poble andalús de Castro del Río i emigrat a Terrassa als anys 50. Entremig, hi ha la tragèdia –la d'ell, la del meu avi, la de tots. Durant la guerra, és escollit per formar part del Comitè del Front Popular a Castro. És un republicà moderat, un burges liberal (caldrà dir que el meu avi devia ser un tipus desideologitzat, a qui van nomenar president de la UGT perquè queia bé a tothom?). En els primers mesos de contesa, els anarquistes organitzen a Castro –i allà on poden– la seua Acràcia ideal. Un periodista austríac que passa per allí, Franz Borkenau, diu que aquesta gent de la FAI li semblen anabaptistes del segle XVI. Ho conta en un llibre, *The Spanish Cockpit*, que es va traduir a Espanya com *El reñidero español* (un títol eufònic i suggestiu). Borkenau, que acaba de desencantar-se del marxisme, comprèn perfectament que el que s'assaja a Espanya és només un petit paper preparatori per al *reñidero* mundial.

La presó de l'avi (també condemnat a mort, també amb la pena commutada, i cinc anys reclòs a Burgos a la mateixa presó que Marcos Ana) i la seua posterior emigració són el motor de la perquisició del Villatoro novel·lista. No és un llibre sobre el seu avi: és un llibre sobre ell en el mirall del seu avi. Intenta comprendre els homes i les circumstàncies del passat i, davant el fet de la guerra, no és equidistant, però vol ser equànime. Com té el dot de la claredat, d'explicar amb una simplicitat només aparent les coses complexes, basteix un volum extraordinàriament sòlid, una indagació memorialística amb lleus pinzellades de ficció.

Villatoro ha saldat comptes. Ha escrit, probablement, el seu millor llibre, el més personal i íntim. El seu avi n'estaria orgullós. El seu secret familiar és ara una commovedora i cauteritzada lliçó pública. I un eficacíssim *tour de force* literari.

www.oficialelector.blogspot.com